

Östersunds tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Box 708, 831 28 Östersund
ostersunds.tingsratt@dom.se

Målnummer
M 2857-16

Datum
2017-02-23

**YTTRANDE ÖVER ÖRNDALEN EXPLOATERING AB:S ANSÖKAN OM
TILLSTÅND ENLIGT 9 OCH 11 KAPITLET MILJÖBALKEN TILL
ANLÄGGANDE OCH DRIFT AV SKIDANLÄGGNING OCH VATTENMAGASIN
M.M. INOM FASTIGHETERNA KVISTHÅN 1:24 M.FL. I HÄRJEDALENS
KOMMUN, JÄMTLANDS LÄN**

Birdlife Sverige (fortsättningsvis SOF) och Kungsörn Sverige (fortsättningsvis KÖS) har tagit del av Örndalen Exploatering AB:s (fortsättningsvis bolaget) handlingar för ansökan gällande projekt Örndalen i Härjedalens kommun, Jämtlands län. Föreningarna har tidigare varit part i målet M 2630-4 angående bolagets ansökan om dispens från artskyddsförordningen (AF). SOF och KÖS vill lämna följande synpunkter på Örndalen AB:s ansökan.

I sakfrågan har bolaget inte presenterat någon ny information eller försiktighetsåtgärd som innebär att AF inte är tillämplig. Även om det finns brister i miljökonsekvensbeskrivningen så är underlaget av den omfattningen att beslut om att avslå ansökan kan fattas. Därför anser SOF och KÖS att ansökan ska avslås i sin helhet. Vi utvecklar vår talan nedan.

Mark- och miljööverdomstolen (MMÖD) vid Svea hovrätt fastställde i en dom 2015-02-16 (M 2630-14) att dispens mot artskyddsföreningen inte kan ges för rubricerad anläggning. Mark- och miljööverdomstolen skriver i domen att *"Som mark- och miljödomstolen har konstaterat kommer den planerade anläggningen att uppföras inom ett örnnrevir med tre bebodda kungsörnsbon i omedelbar anslutning till anläggningen. En lyckad häckning genomfördes i reviret under år 2012. Med hänsyn till dessa omständigheter framstår det som högst sannolikt att verksamheten kommer att störa kungsörnarna i den mening som avses i förbudet i 4 § första stycket 2 artskyddsförordningen. Vidare står det klart att bolaget har insett denna risk. Då bolaget trots denna insikt ändå avser att uppföra den planerade skid- och*

turistanläggningen måste det anses som ett avsiktligt agerande i den mening som avses i 4 § första stycket 2. Etableringen kommer med stor sannolikhet även att skada eller förstöra kungsörnarnas fortplantningsområden och viloplatser. Den planerade anläggningen strider därför också mot 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen.”

Slutsatsen i skrivningen från Mark- och miljööverdomstolen är att ”Mark- och miljööverdomstolen delar sammanfattningsvis mark- och miljödomstolens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl för att bevilja dispens enligt 14 § artskyddsförordningen. Överklagandet ska därför avslås.”

SOF och KÖS kan inte finna att någonting i den nu framtagna ansökan innebär en så stor förändring att något annat beslut kan fattas än det som Mark- och miljööverdomstolen redan fastställt, d.v.s. att artskyddsförordningen är tillämplig och att dispens från artskyddsförordningen inte kan ges. Exploateringen gäller fortfarande byggandet av en stor turist- och skidanläggning i absolut centrum av kungsörnsparrets revir där tre kända bon finns. Örnparet i Skorvdalen är ett av de mest produktiva av de kungsörnspar som finns i Härjedalen. Argumentet att kungsörnar finns på andra lokaler och att man därför kan spolia Skorvdalsparrets häckningsmiljö är inte förenligt med artskyddsförordningen vilket domstolen fastställt.

Inverkan på kungsörnsparret och reviret i Skorvdalen – ianspråktagande av revirets kärnområde, fragmentering, isolering av boplatser samt förlust av födosöksområden och häckningsområden

Enligt skotska studier kan man beräkna ett kungsörnsrevirs mittpunkt genom en sammanvägning av koordinaterna från de bon som har använts inom reviret de senaste tio åren. Koordinaternas betydelse multipliceras med det antal år som boet använts. Revirets kärnområde (där örnarna tillbringar 50 % av tiden) beräknas med hjälp av en cirkel med 2–3 km radie runt revirets mittpunkt. Radien är avhängigt revirets kvalitet, bytets utbredning och revirets geografiska karaktär.

Det är inte självklart att de skotska studierna i alla avseende är direkt tillämpbara på svenska förhållanden men de ger ändå viss vägledning när man bedömer vilka områden i ett revir som är de viktigaste. I Skorvdalen sammanfaller revirets mittpunkt med den planerade centrumbebyggelsen och hela den planerade

anläggningen ligger inom revirets kärnområde. Enbart detta faktum visar att den planerade anläggningen inte är förenlig med kungsörnsrevirets fortbestånd.

Under kungsörnsens spelflyktsperiod, i februari och mars, patrullerar paret reviret för att visa andra örnar att området är upptaget. Under samma flygning rör sig ofta örnarna över hela reviret och spelflyger över revirets kärnområde och olika boplatser som ett sätt att bekräfta partnerskapet och markera boplatsernas tillhörighet. Oftast byggs flera av revirets bon på med ett antal kvistar för att ytterligare bekräfta att reviret är upptaget, innan paret bestämmer sig för vilket bo som ska användas under aktuell säsong. Spelflykt och bobygge sker under alpina vinteranläggningars högsäsong och om Skorvdalen exploateras enligt bolagets intention skulle det innebära att reviret fragmenteras. Örnarna skulle inte kunna röra sig på ett naturligt sätt i reviret och inte utföra spelflykt över boplatser och kärnområde.

Vid förflyttning föredrar kungsörnen segelflykt och undviker i största utsträckning den mer energikrävande aktiva flykten. Vid svaga och måttliga vindar är det främst längs bergssluttningar och över bergskammar det finns tillräckligt med uppvindar för kungsörns behov. Här kan de glida kilometervis utan att tappa höjd. När det är vindstilla eller när örnen är nedtyngd av byte som transporteras till boet flyger den ofta aktivt i eller under trädtopphöjd. Att närma sig eller lämna en boplat genom flykt över en större dalgång eller direkt från eller till ovanliggande kalfjäll är ett för kungsörn onaturligt beteende.

Det västra boet i reviret, klippboet, ligger i en skarp sydvästbrant, vilket ger särskilt goda förutsättningar för uppvindar. Eftersom skidanläggningen Björnrike ligger endast ett par kilometer norr om boet har örnarna huvudsakligen glidflugit till boet från sydost längs bergssluttningen, när detta bo har använts. Örnarna har också lämnat boet via samma stråk, vilket innebär en flygrutt rakt genom den planerade skidanläggningen. Det är vår erfarenhet att kungsörnar ytterst sällan flyger över skidbackar och liftar under häckningssäsong. Vid exploatering av Skorvdalen skulle den västra boplaten isoleras mellan två skidanläggningar och örnarna skulle inte kunna flyga till eller från boet på ett för kungsörnar naturligt sätt. Vi bedömer därför att det västra boet i reviret inte skulle komma att användas efter exploatering av Skorvdalen.

Det sydöstra boet ligger också i en mycket skarp sydvästsluttning men är placerat i tall. Hittills har kungsörnarna kunnat flyga till och från boet efter bergssluttningen

både från revirets kärnområde i nordväst och från jaktområden i sydost. Vid exploatering av revirets kärnområde stängs den nordvästra passagen vilket påtagligt skulle försämra boplatsens attraktivitet.

Det nordöstra boet är placerat i en grantopp längst in i Skorvdalen. Boet har använts flera gånger sedan år 2000 och fanns sannolikt även flera år dessförinnan. Lyckad häckning genomfördes i boet senast 2015. Det för kungsörnen naturliga sättet att ta sig till och från detta bo är att glidflyga efter dalens branta sluttningar eller flyga aktivt i eller under trädtopphöjd längs dalen fram till boet. Planerad exploatering skulle skära av dalen med skidbackar och liftar ca en kilometer från boet. Att på detta sätt "stänga in" ett kungsörnsbo leder med stor sannolikhet till att det inte kommer att användas framöver.

Bolaget poängterar att man modifierat planeringen av skidanläggningen på ett sådant sätt att det ska vara en kilometers störningsfri zon fram till vardera örnboet. Vi vill framhålla att denna gräns på en kilometer är något som bolaget själv konstruerat. Ur biologisk synvinkel finns inget generellt minimiavstånd för kungsörnens acceptans av mänsklig aktivitet i närheten av boplats. De topografiska förutsättningarna har mycket stor betydelse och i fallet Skorvdalen är topografin sådan att en kilometers störningsfri zon är fullständigt otillräckligt. För det nordöstra boet som skulle bli helt instängt av skidanläggningen spelar det ingen roll om det är en, två eller tre kilometers avstånd mellan anläggningen och boet, det skulle ändå inte vara användbart. Av ansökan framgår också att för den planerade vattenreservoaren kommer avståndet till denna boplats att vara väsentligt kortare än en kilometer.

Även genom störningar från besökande skulle lyckade häckningar sannolikt inte kunna genomföras i det nordöstra boet inne i Skorvdalen. Boet är placerat i ett av de sista stora träden innan dalen slutar i rasbranter och branta lavmarker. Vid turskidåkning på kalfjället runt dalen ligger boträdet väl synligt som centrum i en amfiteater. Vidare är dalgången så trång att man vid skidåkning i dalbotten längs bäcken Skorvan inte kan undgå att komma alldeles intill boet. Bolaget planerar för 5 600 nattgäster och därtill daggäster. Man kan inte förvänta sig att 100 % av dessa gäster skulle respektera inskränkningar i rörelsefriheten. Vid störning lämnar en ruvande kungsörn boet, varvid äggen kallnar och fostren dör inom några tiotals minuter i kallt väder. För att undvika detta måste föräldrarna således återvända mer eller mindre omgående, vilket de inte gör om de blir ordentligt störda. Efter att störningen upphört kan kungsörnarna emellertid återkomma och fortsätta ruva ägg

med döda foster i flera veckor. Det kan således räcka med att en enda person tar en skidtur på kalfjället runt dalen eller skidar in i dalen under den känsligaste tiden i månadsskiftet mars/april för att hela häckningen ska spolieras.

Vår erfarenhet är också att olika kungsörnspar kan vara olika störningskänsliga. Försiktighetsprincipen kräver att exploateringar och planerade aktiviteter anpassas efter vad som gäller för mer störningskänsliga kungsörnspar.

Förtydliganden gällande kungsörn generellt och vissa revir specifikt

Bolaget tar upp några vetenskapliga studier, som vi tidigare hänvisat till, gällande störningskänslighet och kungsörn. Därtill presenteras en del observationer eller anekdoter. Det viktiga att påpeka vad gäller enstaka observationer är att de just utgör en datapunkt. Det kan vara en observation av en individ som beter sig som en genomsnittlig individ eller en som har ett mycket avvikande beteende. Man ska därför vara försiktig med att dra långtgående slutsatser när man tolkar den typen av data, i synnerhet mot bakgrund av att vetenskapliga studier visat att andelen besatta kungsörnsrevir i Finland minskar vid anläggning av turistanläggningar¹. Vi anser att bolaget inte presenterat nämnda observationer på ett korrekt sätt.

Vi vill också hänvisa till en alldeles färsk studie från USA² som visar hur mänsklig aktivitet i kungsörnsrevir försämrar utnyttjandet av reviren och påverkar äggläggning och häckningsframgång negativt. Vid samtidig störning av olika typer blir påverkan kumulativ.

Det råder således ingen vetenskaplig tvekan om att den typ av verksamhet som bolaget ansöker om att få tillstånd för kommer att innebära en störning som påverkar kungsörnens fortlevnad mycket negativt, både genom indirekta och direkta processer.

---

¹ Kisanlahti-Jokimäki *et al.* 2008. Territory occupancy and breeding success of the Golden Eagle (*Aquila chrysaetos*) around tourist destinations in northern Finland. *Ornis Fennica* 85: 2–12.

² Spaul & Heath. 2016. Nonmotorized recreation and motorized recreation in shrub-steppe habitats affects behavior reproduction of golden eagles (*Achua chrysaetos*). *Ecology and Evolution* 6: 8037–8049.

Andra kungsörnsrevir i regionen

Vemdalen

Vid Vemdalsskalet fanns ett örnsrevir med klippbo norr om vägen. Lyckade häckningar genomfördes 1969, 1971, 1973, 1974, 1975 och 1978. Misslyckade häckningar genomfördes 1979 och 1982. Efter 1982 har boet inte varit påbyggt av kungsörn. 1986, 1988 och 1989 häckade korp i kungsörnsboet. Boet kontrollerades till och med 1990. På grund av utbyggnaden av skidanläggningen och stugor i Vemdalsskalet var det därefter inte meningsfullt att kontrollera boet och reviret bedömdes som övergivet.

Därefter har ingen örnsaktivitet registrerats i reviret förrän våren 2015 då det hittades ett nytt örnsbo ett antal kilometer från tidigare häckningsområde. Vid häckningskontroll sommaren 2015 visade det sig att häckningen var misslyckad. Ett trasigt ägg fanns i boet och ett på marken nedanför boet. Man kan misstänka predation av korp. Boet var påfallande litet, både till diameter och till höjd. Det var placerat i produktionsskog, vilket är ovanligt, och dessutom i en betydligt mindre tall än vad kungsörnar brukar välja. Därtill låg boet nära skogsbilväg och grustäkt.

Vi har sedan tidigare viss erfarenhet av klena risbon (samt häckningar på klippor nästan utan bomaterial). Mekanismen bakom detta torde vara att paret bara haft ett användbart bo i reviret och att det blåst ned strax innan inledningen av häckningen. Örnarna måste då snabbt iordningställa en plats att lägga äggen och har inte möjlighet att vara nogräknade i sitt val. Detta sker då under vårvintern när en oplogad skogsbilväg eller en grustäkt som bara används under sommaren inte utgör något uppenbart störningsmoment. Senare på säsongen kan det däremot utgöra en påtaglig störning och om örnarna på grund av störning måste lämna boet obehållat kan äggen lätt falla offer för korp eller mård. Vår erfarenhet är att denna typ av klena bon på olämpliga ställen bara kommer till användning under ett år. Det visade sig också att boet inte användes under 2016 och var heller inte påbyggt.

Hamra

Det aktuella reviret har följts årligen sedan 1979. Flera bon finns i en brant sydslutning inne i ett reservat. På andra sidan den breda dalen finns skidanläggningar. Lyckade häckningar har genomförts i reviret 1980, 1982, 1983, 1985, 1986, 1988, 1992, 1993, 1995, 1999, 2000, 2002, 2003, 2004, 2006 och 2015. Åren 1988, 1992, 2002 och 2003 resulterade häckningarna i två ungar, övriga år i en unge. 1990 och 1991 misstänktes boplundring. Under åren 1980–2006 genomfördes

således 15 lyckade häckningar som resulterande i totalt 19 ungar. Det ger ett genomsnitt på 0,70 ungar per år. Häckningsutfallet har försämrats sedan skidanläggningarna byggdes ut och under senaste tioårsperioden 2007–2016 har häckningsutfallet varit 0,10 ungar per år. Det finns få likheter i de topografiska förhållandena mellan Hamra och Skorvdalen. I Hamra kan örnarna röra sig ostört både åt väster och öster längs bergsbranten där de häckar och där finns alltså betydligt bättre geografiska förutsättningar för lyckade häckningar än i Skorvdalen. Trots detta förefaller det som att turistanläggningarna på andra sidan dalen påverkat häckningsutfallet negativt.

Sälenfjällen

I Sälenfjällen i Västerdalarna finns Skandinaviens största skidanläggningar. Fjällområdet är relativt begränsat men hyser ändå tre kungsörnsrevir. Avståndet mellan skidlift och närmaste bo i de tre reviren är 2,0, 2,2 respektive 3,5 km. I samtliga fall gäller avståndet till toppstationer och örnbona ligger på andra sidan ett kalfjäll. I inget fall finns bo på samma fjällsluttning som en skidanläggning och våra inventeringar i februari och mars under de senaste femton åren tyder på att örnarna helt undviker skidanläggningarna under denna tid av året. Man kanske tror att Sälenfjällen är genomexploaterade men de områden där örnbona finns är mycket ostörda. Det förekommer ingen skidåkning, varken turåkning eller offpist i centrala delar inom något av reviren. Förhållandena kan liknas vid det som gäller för det nordöstra boet i Skorvdalen i relation till skidanläggningen i Björnrike. Avståndet från toppstationen i Björnrike till det nordöstra boet i Skorvdalen är ca 2 km.

Häckningsframgången i de tre Sälenreviren motsvarar det genomsnittliga för norra Sverige. Revir nr 1 har inventerats varje år sedan 2003, revir 2 och 3 varje år sedan 2004. I revir 1 har lyckad häckning genomförts fem av fjorton år med sammanlagt sex ungar, vilket ger en ungaproduktion på 0,43 ungar/år. I revir 2 har fem häckningar genomförts med sammanlagt fem ungar på tretton år; ungaproduktion 0,38 ungar/år. Från revir 3 redovisas sex lyckade häckningar med sex ungar på tretton år; ungaproduktion 0,46 ungar/år.

Detta kan jämföras med häckningsframgången i Skorvdalen där reviret inventerats nio år med resultatet sex lyckade häckningar och åtta ungar, vilket ger en ungaproduktion på 0,89 ungar/år.

Revir i närheten av Skorvdalen

Bolaget hävdar att det i närheten av Skorvdalen finns en relativt tät kungsörnspopulation och att det inom en radie på ca 2 mil finns ytterligare ett stort antal kungsörnsrevir. Vi vill ge bolaget rätt i att kungsörnspopulationen är relativt tät i området runt Skorvdalen. Här finns nämligen bättre förutsättningar för kungsörn än i de flesta övriga delar av landet. Den idealiska topografin med branta berg, relativt trånga dalar och avsaknad av stora sammanhängande kalvfjällsområden spelar in, liksom god födotillgång. Att Skorvdalen ligger i ett för kungsörn värdefullt område är däremot inget argument för att offra kungsörnsreviret i Skorvdalen.

Hänsynsregler (2 kap. 3 § MB) och val av plats (2 kap. 6 § MB)

Enligt lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § MB) så ska en plats för en verksamhet väljas där intrånget och olägenheten är som minst. Val av plats har därför en stor betydelse för vilka miljöeffekter och störningar som uppkommer. Skorvdalen hyser ett av Jämtlands läns mest produktiva kungsörnsrevir. Kungsörnsrevir är inte placerade med en jämn fördelning i hela Sverige. De är heller inte jämnt fördelade inom artens nuvarande utbredningsområde. Istället finns det för arten mer lämpliga områden med högre tätheter och högre unproduktion. Skorvdalen är ett sådant område. Reviret är placerat i ett område som är mycket attraktivt för kungsörn, och där unproduktionen är mycket hög. Bolaget medger att man lyckats konstatera häckning under sex av nio år, att alla alternativboplatser inom reviret använts och att åtta ungar producerats. I vanliga fall går en kungsörn till häckning knappt vart annat år och häckningsframgången i Skorvdalen är i storleksordningen dubbelt så hög som för genomsnittet i norra Sverige.

Skorvdalen är således tveklöst, även utifrån bolagets egna uppgifter, ett exceptionellt lämpligt kungsörnsområde med mycket goda förutsättningar för artens fortlevnad. Att förlägga en verksamhet som medför störning och ökad risk för störning för kungsörn (se stycket *Inverkan på kungsörnsparret och reviret i Skorvdalen*) i ett sådant område är direkt olämpligt och strider mot miljöbalken (2 kap. 3 § MB). Av bolagets egna handlingar framgår att det finns alternativa lokaliseringar av verksamheten. Dock har bolaget begränsat sig till några få alternativ inom enbart Härjedalens kommun. Vi finner inget i miljöbalken som motiverar ett sådant förfarande och vill därför påtala att även lokaliseringalternativ i grannkommuner och andra län ska inkluderas i en sådan bedömning. Oavsett detta så framgår det

också av bolagets handlingar att det finns andra alternativ som är likvärdiga och realiserbara och där intrånget och olägenheten för miljön skulle vara lägre.

Om mark- och miljödomstolen (MMD) ändå anser att det inte finns alternativa lokaliseringar så kommer verksamheten innebära, under både anläggningsarbetet och driften, avsiktlig störning av kungsörnarna i Skorvdalen. Bolaget måste därför ha dispens från artskyddsförordningen för att tillstånd till verksamheten ska kunna ges. Artskyddsfrågan har redan behandlats av MMÖD (M 2630-14) där verksamheten inte bedömts vara ett allt överskuggande allmänintresse. Dispens från artskyddsförordningen har därför inte meddelats vilket omöjliggör ett tillstånd för verksamheten. De förändringar i bolagets nuvarande ansökan jämfört med de handlingar som behandlades gällande artskyddsfrågan är inte av den art att tillstånd till verksamheten kan ges utan att tillämpa artskyddsförordningen.

När artskyddsfrågan behandlades var det för MMD och MMÖD ostridigt att den planerade exploateringen kommer att göras inom ett kungsörnsrevir, därtill i de centrala delarna av reviret. Domstolarna menade att den omfattande bebyggelsen och aktiviteten i de centrala delarna av kungsörnsreviret skulle innebära att området förlorade sin ekologiska betydelse för arten och att exploateringen skulle skada och förstöra så väl fortplantningsområden som viloplatser. MMD och MMÖD gjorde bedömningen att verksamheten som helhet och lokaliseringen av den innebär en avsiktlig störning. De förändringar som bolaget presenterar jämfört med tidigare versioner av projekt Örndalen ändrar således inte på de resonemang eller slutsatser som MMD och MMÖD redovisat. Nedan följer några argument från MMD (M 1713-13) gällande vilka delar av exploateringen som skulle orsaka den avsiktliga störningen:

”Det är i målet ostridigt att den planerade exploateringen kommer att göras inom ett kungsörnsrevir.”

”Mark- och miljödomstolen konstaterar att ett uppförande av den planerade turist- och skidanläggningen skulle medföra en stor förändrad upplevelse av Örndalen jämfört med den orörda natur som råder i området idag. Högsäsong för alpin skidåkning är till största delen förlagd under februari till april, vilket skulle medföra en stor ökning i ljud- och rörelsenivå inom området; en ökning som skulle råda året runt, men vara som mest intensiv under kungsörnens parnings- och uppfödningstid. Ett uppförande av anläggningen skulle således utgöra ett avsiktligt störande i enlighet med vad som anges i 4 § 2 punkten

artskyddsförordningen.”

”Mot bakgrund av de häckningar som registrerats i samtliga bon från år 2000 och framåt kan konstateras, att det aktuella området utgör ett fortplantningsområde (och även viloplats) för kungsörn. Av vad som framgår av handlingarna i målet kommer inget av de nu befintliga kungsörnsbona inom reviret att förstöras i samband med, eller till följd av exploateringen. Det är dock uppenbart att exploateringen skulle, till följd av omfattande bebyggelse och mänsklig aktivitet, förlora sin ekologiska funktion för kungsörnarna inom reviret. Exploateringen skulle huvudsakligen komma att förläggas i centrum av kungsörnsreviret, sett utifrån hur befintliga bon är placerade, vilket skulle leda till att Örndalen förlorar de egenskaper som gör reviret betydelsefullt för kungsörnarna. Mark- och miljödomstolen bedömer sannolikheten som stor att kungsörnarna skulle överge reviret om skidanläggningen byggs. Till följd härav skulle exploateringen leda till skada och ett förstörande av kungsörnarnas nu aktuella fortplantningsområde och viloplats, varför uppförande av anläggningen skulle stå i strid även med 4 § 4 p artskyddsförordningen.”

Ovanstående resonemang i MMD, som MMÖD sedermera vidimerade, visar med all önskvärd tydlighet på att den avsiktliga störningen beror på den centrala lokaliseringen av exploateringen i reviret och den ökade aktiviteten i dessa delar samt kringliggande områden. Mot bakgrund av detta kan inte lokaliseringen av den ansökta verksamheten anses utgöra en lokal där intrånget och olägenheten är som minst i enlighet med miljöbalken (2 kap. 6 § MB).

Mårten Hjernquist
Ordförande
Kungsörn Sverige
E-post: marten@hjernquist.se
Tel. 073 986 22 66

Dennis Kraft
Ordförande
BirdLife Sverige
E-post: dennis.kraft@birdlife.se
Tel. 070 638 09 85